

påbudte handlinger og noen forbudte handlinger. Men det er også et stort rom hvor moralen ikke stiller noen krav, og hvor vi har frihet til å gjøre det vi selv vil. For en utilitarist er det i prinsippet et etisk spørsmål om vi skal gå på kino eller teater. Vi må velge det alternativet som gir størst samlet lykke for alle berørte parter. Hvilket underholdningstilbud du velger, vil normalt være utenfor moralens område for en kantiansk pliktetiker.

Som eksemplene i forrige seksjon har vist, setter universalitetsformuleringen og humanitetsformuleringen først og fremst grenser, ved at de sier noe om hva vi har plikt til å *ikke* gjøre. Men Kant mener også at vi har positive plikter. Han nevner plikten vi har til å utvikle og forbedre oss selv og plikten til å hjelpe andre. Men i motsetning til forbudene som følger fra humanitetsformuleringen og universalitetsformuleringen, kan disse pliktene oppfylles på veldig mange forskjellige måter (Hill, 1971). Om vi velger å forbedre oss selv gjennom å ta en akademisk utdanning eller gjennom å utvikle et kunstnerisk talent, er opp til oss selv. På samme måte kan vi velge selv hvordan vi vil hjelpe andre, som for eksempel gjennom å bli med i en bistandsorganisasjon, gjennom å bli en dyktig forsker eller gjennom å bidra til nyttig produktutvikling i en teknologibedrift. Kant kaller slike plikter som kan realiseres på ulike måter, for *uperfekte plikter*. Dette står i kontrast til de perfekte pliktene, altså pliktene til å avstå fra å gjøre ting som forbys av det kategoriske imperativ (Kant, GMM, 4:421).

17.8 Pliktetikers syn på moralsk status

Mens utilitarister er nokså enige om hva som skal til for å ha moralsk status, er det langt større variasjon blant pliktetikere om dette spørsmålet.

For mange pliktetikere, med Kant som den mest kjente, er det en nær sammenheng mellom moralsk status og det å være en *person*. Mange pliktetikere mener at personer har en spesielt høy moralsk status. Kant ser ut til å mene at personer er de *eneste* individene vi har moralsk ansvar overfor. De levende individene som ikke kan betraktes som personer, kategoriserer Kant som *ting*:

«Vesener [...] som ikke er rasjonelle har bare en relativ verdi som midler, og kalles derfor 'ting'. På den annen side kalles rasjonelle vesener 'personer', idet deres natur allerede skiller dem ut som mål i seg selv.» (Kant, GMM, 4:428, vår oversettelse)

Som det fremgår av sitatet over, mener Kant at det som skiller personer fra ting, er rasjonalitet, altså evnen til å handle ut fra rasjonelle grunner, og ikke bare ut fra instinkter eller «drifter». Ifølge Kant er evnen til å se på seg selv som et «jeg» som har ansvar for å handle ut fra rasjonelle grunner, noe som ...

«[...] hever mennesket uendelig høyt over andre skapninger på jorda. Dette gjør ham til en person, [...] altså en skapning som på alle måter har en annen status og verdighet enn ting, slik som irrasjonelle dyr, som man kan behandle og disponere etter sitt eget forgodtbefinnende.» (Kant, APP, 7:127, vår oversettelse)

For Kant har dyr altså ingen moralsk status. Dyrs velferd har med andre ord ingen etisk relevans i seg selv. At dyrs velferd ikke skal ha *noen* egenverdi, er en side ved Kants moralteori som virker fremmed for de fleste i dag. Hvordan kunne han komme til denne konklusjonen? Et utgangspunkt hos Kant som de fleste er enige i, er at det går et skille mellom rasjonelle og ikke-rasjonelle individer når det gjelder moralsk *ansvar*. Hvis en løpsk okse skader et menneske, eller en